Prof. Liudo Truskos

Recenzija Dr. Vytauto Tininio darbui
"Prievartinė mobilizacija. Prievartinis Lietuvos gyventojų panaudojimas SSRS ginkluotosiose pajėgose II Pasaulinio karo pabaigoje
1944 m. rugpjūtį – 1945 m. gegužę"

Dr. V. Tininio darbą sudaro 3 dalys: 1) išplėstinės išvados (psl. 1 – 6); 2) trumpos išvados (psl. 6 – 7); šaltinių ir literatūros sąrašas (psl. 7 – 11). Formaliai žiūrint, stinga tyrimo (analizės). Vis tiktai manyčiau, jog 1 – oji darbo dalis iš esmės yra tyrimas, nors ir paviršutiniškas.

Susipažinus su darbu, kilo keletas principinio pobūdžio klausimų bei pastabų:

1) Recenzuojamame darbe prievartinės Lietuvos vyrų mobilizacijos į SSRS kariuomenę nusikalstamas pobūdis grindžiamas 1907 m. Hagos IV konvencija, draudžiančia užkariauto (užgrobto0 krašto gyventojus telkti į okupacinę kariuomenę. Tačiau nuo šio dokumento priėmimo praėjo visas amžius. Ar jo nuostatos nebuvo koreguojamos, keičiamos vėlesniuose tarptautinės humanitarinės teisės dokumentuose, pvz. 1949 m. Ženevos konvencijose? Beje kalbėdamas apie Hagos IV konvenciją, dr. V.Tininis remiasi tyrinėtoju – mėgėju K.Ėringiu. Manyčiau, jog tarptautinės komisijos dokumentuose reikėtų naudoti solidesnius šaltinius.
2) Tarptautinė teisė draudžia mobilizuoti į kariuomenę okupuoto krašto gyventojus. Tačiau Lietuva buvo aneksuotas kraštas. Ar tai nieko nekeičia? Reikėtų šią problemą aptarti, nes dabartinėje teksto redakcijoje ji visiškai ignoruojama.
3) Recenzuojamame darbe rašoma apie prievartinį Lietuvos gyventojų panaudojimą SSRS ginkluotose pajėgose nuo 1944 m. rugpjūčio iki 1945 m. gegužės. O kaip vėlesniu laikotarpiu, po 1945 m. gegužės? Ar tada Lietuvoje nebuvo vykdoma mobilizacija į SSRS armiją, ar ji nebuvo nusikalstama? Darbe šis klausimas vėl visiškai ignoruojama? Darbe šis klausimas vėl visiškai ignoruojamas.
4) Recenzuojamame darbe pasitaiko deklaratyvių, neparemtų šaltiniais teiginių (psl.3), neįvardytų archyvinių dokumentų (17 išnaša). Trumposiose išvadose yra toks sakinys: "spėjama, kad raudonosios armijos daliniuose kovose su hitlerine Vokietija 1944 – 1945 m. žuvo apie 25 tūkst. Prievarta mobilizuotų (Lietuvos) vyrų (psl. 7). Manyčiau, jog solidžios tarptautinės komisijos dokumentuose galima argumentuotai tvirtinti, bet ne spėlioti.

2000 m. gruodžio 22 d.